

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa S. T.
przeciwko C. sp. z o.o. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 grudnia 2019 r.,
zażalenia powoda
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 maja 2019 r., sygn. akt VII AGz (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 17 maja 2019 r. odrzucił skargę kasacyjną powoda od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 stycznia 2018 r. z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej po tylko częściowym zwolnieniu powoda od tej opłaty, co oznaczało, że powód reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika zobowiązany był do uiszczenia kwoty 4 000 zł.

Sąd Apelacyjny odrzucając skargę kasacyjną dysponował następującym materiałem dowodowym wynikającym z akt sprawy.

Powód w dniu 13 września 2016 r. wniósł pozew przeciwko „C.” Sp. z o.o. w W. o zapłatę kwoty 267 571,11 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Wniósł także o stwierdzenie utraty mocy zapisu na sąd polubowny na podstawie art. 1168 § 2 k.p.c. z powodu niemożności pokrycia kosztów postępowania arbitrażowego.

Postanowieniem z dnia 16 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił pozew, a następnie Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 14 stycznia 2019 r. oddalił zażalenie powoda na to postanowienie.

Od postanowienia Sądu Apelacyjnego powód wniósł skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych w części, tj. w zakresie opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

Opłata od skargi kasacyjnej została ustalona na kwotę 13 379 zł. Postanowieniem z dnia 28 marca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zwolnił powoda od kosztów sądowych w części, tj. od opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 4 000 zł, w pozostałej części oddalił wniosek.

Odpis postanowienia Sądu Apelacyjnego został doręczony pełnomocnikowi powoda w dniu 2 kwietnia 2019 r. Termin do uiszczenia brakującej opłaty od skargi upłynął zatem w dniu 9 kwietnia 2019 r. Opłata nie została uiszczona. Z tego względu Sąd Apelacyjny na podstawie art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 785 - dalej: u.k.s.c.) postanowieniem z dnia 17 maja 2019 r. odrzucił skargę kasacyjną.

W zażaleniu na to postanowienie powód zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia w sytuacji, w której powód nie był w stanie uiścić kwoty 4 000 zł bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i swojej rodziny. Powód zarzucił także naruszenie art. 102 ust. 1 u.k.s.c. przez jego niezastosowanie, a w konsekwencji błędne i dowolne uznanie, że nie ma podstaw do zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej w całości. Jednocześnie powód wniósł o przeprowadzenie - na podstawie art. 380 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 398²¹ k.p.c. - kontroli zasadności postanowienia

Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 marca 2019 r. w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych ponad kwotę 4 000 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do wniosku powoda o dokonanie na podstawie art. 380 w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c. kontroli zasadności odmowy zwolnienia powoda w całości od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 28 marca 2019 r.) zauważyć należy, że przepis ten ma zastosowanie w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, wywołanym wniesieniem zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną (por. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., IV CZ 3/15, nie publ.).

Sąd Apelacyjny w postanowieniu z dnia 28 marca 2019 r. prawidłowo zastosował art. 102 u.k.s.c. oceniając sytuację majątkową powoda oraz jego możliwości uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w kwocie 4 000 zł. Sąd drugiej instancji trafnie uznał, że powód pozostając w związku małżeńskim z M.R-T., osiągając miesięczny dochód w wysokości 7961,37 zł netto, będzie w stanie bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego sobie i swojej rodziny uiścić kwotę w wysokości połowy wspólnego miesięcznego dochodu netto, tj. kwotę 4000 zł. Wniosek ten jest tym bardziej zasadny, że powód i jego małżonka są ludźmi młodymi, zdolnymi do pracy. Z zebranego materiału dowodowego nie wynika, aby byli leczeni z powodu chorób uniemożliwiających lub utrudniających podjęcie pracy i jej wykonywanie. Poza tym nie posiadają żadnych osób na swoim wyłącznym utrzymaniu. Kwota osiąganego dochodu netto jest przeznaczana wyłącznie na ich utrzymanie. Wprawdzie powód i jego małżonka ponoszą wysokie koszty utrzymania, które Sąd Apelacyjny prawidłowo wyliczył na łączną kwotę 6500 zł, i które były podstawą uwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w części, jednak nie można nie zauważyć, że niektóre wydatki zostały podane w sposób orientacyjny, przybliżony, np. wyżywienie, a inne nie są ponoszone stale, każdego miesiąca, np. wydatki na naprawy auta, opony.

Zasadne jest twierdzenie, że koszty związane z udziałem jednego z małżonków w postępowaniu sądowym wchodzi w zakres kosztów utrzymania

rodziny, w których pokrywaniu powinni uczestniczyć oboje małżonkowie, co skutkuje koniecznością uwzględnienia dochodu żony. Trafnie także Sąd Apelacyjny zauważył, że strona prowadząca proces powinna przygotować się do związanego z tym obowiązku ponoszenia opłat sądowych, poczynić pewne oszczędności. Możliwość taka istniała tym bardziej, że z oświadczenia powoda wynika, że wydatki na środki czystości, kosmetyki, ubrania, utrzymanie auta, bilety komunikacji miejskiej, wyżywienie i leki wynoszą ok. 3 000 zł.

Podzielić także należy stanowisko Sądu Apelacyjnego, że z pierwszeństwa przed kosztami sądowymi korzystają jedynie wydatki na utrzymanie w koniecznym zakresie, z tego względu powód nie może skutecznie powoływać się na obowiązek realizowania obciążeń prywatnoprawnych.

Należy zauważyć, że powód - wbrew jego twierdzeniom sformułowanym w zażaleniu - korzystał ze zwolnienia od opłat sądowych w różnym zakresie. W niniejszym procesie wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych został oddalony postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 5 kwietnia 2018 r., a następnie na skutek zażalenia powód postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 maja 2018 r. został zwolniony od kosztów sądowych w postaci opłaty od zażalenia ponad kwotę 1000 zł.

Należy dostrzec, że każdy wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych rozpatrywany jest niezależnie od wniosków go poprzedzających, a wynik jego rozpoznania uzależniony jest od aktualnej sytuacji majątkowej strony (i jego małżonki), a także od wysokości należnych opłat, a obie te wartości mogą być zmienne. Nie budzi zatem wątpliwości różny zakres przyznawanego powodowi zwolnienia od kosztów sądowych w różnych postępowaniach sądowych i na innych jego etapach.

Konstatacji tej nie niweczy dwukrotnie oddalony wniosek o ogłoszenie upadłości powoda jako osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą z powodu braku środków na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Z uzasadnienia postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 29 września 2015 r. (k. 166) wynika, że koszty te były dość wysokie i oscylowały w granicach ok. 80 000 zł, zaś powód dysponował majątkiem o wartości ok. 55 000 zł. Okoliczności te w

żaden sposób nie wpływają na ocenę aktualnej możliwości uiszczenia przez powoda, pozostającego na utrzymaniu posiadającej wysokie dochody żony, części opłaty od skargi kasacyjnej w wysokości 4 000 zł.

Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych jest formą pomocy udzielanej przez Skarb Państwa osobom najbiedniejszym, aby w ten sposób umożliwić im dochodzenie roszczeń przed sądem bądź podjęcie obrony. W związku z tym powinno mieć ono miejsce tylko w sytuacjach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84, nie publ., i z dnia 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80, nie publ.).

Zasadne zatem było stanowisko Sądu Apelacyjnego, że uiszczenie przez powoda części opłaty od skargi kasacyjnej w wysokości 4 000 zł, nie powodując uszczerbku dla utrzymania koniecznego dla niego i jego rodziny, a zakres udzielonego zwolnienia dostatecznie chroni jego prawo do sądu.

Z tych względów Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował art. 112 ust. 3 u.k.s.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli w sprawie został złożony wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, który został prawomocnie oddalony, to przewodniczący nie wzywa strony do uiszczenia opłaty od pisma, na podstawie art. 130 k.p.c., o ile pismo podlegało opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia, a pismo zostało wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. W takim przypadku tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia.

W uchwale składu siedmiu sędziów - zasadzie prawnej - z dnia 16 marca 2017 r, III CZP 82/16 (OSNC 2017, nr 7-8, poz. 75) Sąd Najwyższy przesądził, iż w razie wniesienia przez stronę zastępowaną przez profesjonalnego pełnomocnika skargi kasacyjnej, od której pobiera się opłatę stałą lub stosunkową, sąd drugiej instancji, po doręczeniu postanowienia oddalającego w całości lub w części wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych oraz bezskutecznym upływie terminu przewidzianego w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. odrzuca skargę kasacyjną.

Skoro powód, będąc reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie uiścił w terminie przewidzianym w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. należnej opłaty, odrzucenie skargi kasacyjnej było zasadne.

Z tych względów należało orzec jak w sentencji (art. 398¹⁴ § 1 zd. 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

jw